

بررسی و ارزیابی پایداری محله‌های شهری مطالعه موردی: محله امام زاده عبدالله شهر یاسوج

مسعود تقوایی^۱، یوسف تازش^۲، امیر بسطامی نیا^۳

^۱ استاد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، اصفهان، ایران

^۲ دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران

^۳ دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه یزد، ایران

چکیده

امروزه توسعه محله یکی از اهداف اصلی برنامه‌ریزی توسعه پایدار شهری و اقدامی کلیدی در جهت نیل به توسعه پایدار قلمداد می‌شود. بررسی و شناخت وضعیت محلات و تنگناهای توسعه آنها به لحاظ پایداری و توسعه پایدار در شهرها، از مسائلی است که اخیراً در فرهنگ برنامه‌ریزی شهری مطرح شده، اما هنوز در کشور ما جایگاه آن به خوبی طرح نشده است. از اینرو در این مقاله که بر روی ۲۰۰ نفر از شهروندان محله امام زاده عبدالله شهر یاسوج انجام شده، با تاکید بر مؤلفه‌های توسعه پایدار، به ارزیابی سطوح پایداری در این محله پرداخته شده و ابعاد هویت، سرزندگی، امنیت، خدمات، دسترسی و مشارکت مدنی مردم مورد بررسی قرار گرفته است. روش تحقیق در پژوهش حاضر تحلیلی-توصیفی است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد براساس طرح شهرسازی کنونی این محله، پایداری اجتماعی محله در حال تغییر است، اما روابط اجتماعی مردم باهم وضعیت خوبی دارد. محله سرزنده است و مردم نسبت به سرنوشت محله خود تعهد بالایی دارند. در رابطه با نیازهای محله به فضاهای آموزشی، بهداشتی و درمانی و ورزشی ساکنین در داخل محله نتایج نشان می‌دهد که فضاهای آموزشی بیش از سایر فضاها مورد رضایت مردم است اما در سایر فضاها وضعیت از رضایتمندی کمی برخوردار است. از مباحث مهم این مطالعه عدم رضایت از امنیت است که علیرغم قدیمی بودن محله به دلیل شتاب تغییرات بافت جمعیتی، برنامه دقیقی برای تامین امنیت محله در دست نیست.

واژه‌های کلیدی: توسعه پایدار، محله، انسجام، امام زاده عبدالله.

۱- مقدمه

توسعه سریع شهری در چند دهه اخیر از ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، محیطی و ... زندگی بشر را تحت تأثیر قرار داده است (امان پور و همکاران، ۱۳۹۲: ۸۶). از این منظر توسعه شهری پایدار که از جمله نظریه‌ها و سیاست‌های اخیر و جاری تلقی می‌شود بخش عمده‌ای از ادبیات شهرسازی سالهای اخیر را به خود اختصاص داده است. جریان فوق در مقیاس ملی و شهری طی سالهای اخیر مورد توجه قرار گرفته است، اما در مقیاس‌های پائین دست شهر (مناطق و محله‌های شهری)، هنوز نه تنها سیاست‌ها و مقررات مشخص و کارا وضع نشده، بلکه تحقیق و پژوهش جامع و جدی نیز صورت نگرفته است. این در حالی است که توسعه محله‌ای پایدار زمینه مهم در ملموس و محسوس کردن بسیاری از اصول و معیارهای مندرج در نظریه‌ها و ایده‌های توسعه شهری پایدار است.

به دنبال تغییر در شرایط و عوامل موثر درگسترش و توسعه شهری در دوران اخیر، محله‌های مسکونی انسان ساخت جایگاه ویژه‌ای در شکل‌گیری شهرها داشته‌اند. در جامعه امروز شهری برای دستیابی به توسعه پایدار، محله بنیادی‌ترین عنصر شهری و حلقه واسط بین شهر و شهروندان است (غفاری، ۱۳۸۴: ۲). از گذشته‌های دور محله‌های شهرها در شکل دهی و سازماندهی امور شهری جایگاهی ویژه داشتند. هر محله با ارائه خدمات روزمره مورد نیاز و با ایجاد نمادهای محله‌ای و ویژگی‌های خاص موجب می‌شد ساکنان آن نوعی احساس تعلق و نوعی هویت داشته باشند تا جایی که هر شهروند با نام محله‌ای که در آن می‌زیسته شناخته می‌شد. با تحولات سریع دوران معاصر ورود به مرحله گذار و تغییر زیربنای معیشتی و روابط اجتماعی، این فعالیت به هم ریخت. در گذشته جهت مدیریت آبادانی، پاکسازی و ایجاد امنیت و ... از اهالی محله مشارکت می‌خواستند و در تمام مسائل مربوط به محله، نقش شهروندان حائز اهمیت بود ولی به مرور این نقش از مردم برداشته شد و ساکنان محله‌ها از هویت خاص محله خود تهی شدند. در چنین وضعیتی شهروندان خود را منفعل و جدا از محله و شهر احساس می‌کردند و همچنین مسائل شهر در غیبت شهروندان اداره می‌شد. در این بین محله‌ها و شهر وضعیت ناپایداری می‌یابند و تعهد در این جامعه به عنوان فرصتی برای با فضیلت شدن و خدمت به جامعه تلقی نمی‌گردد؛ بنابراین محله رکنی است مابین خانواده و شهر. محله از خانه‌های مجاور هم در یک فضای جغرافیایی خاص تشکیل می‌شود و خانواده نسبت به محله مسکونی خود احساسی مشابه خانه مسکونی خود را دارد و با ورود به محله، خود را در یک محیط آشنا و خودی مثل خانه می‌بیند. محله از تجمع و به هم پیوستگی، معاشرت نزدیک، روابط محکم همسایگی و اتحاد غیر رسمی، میان گروهی از مردم به وجود می‌آید.

۲- چارچوب مفهومی

۱-۲ مفاهیم

به طور کلی، مفهوم و واژه محله می‌تواند از ابعاد مختلف اجتماعی، روانشناسی، ذهنی، ادراکی، معماری (کالبدی) و سیاسی تعریف شود. هریک از ابعاد مختلف، تعریف خاص خود را از محله ارائه می‌دهند. از سوی دیگر، این تعاریف در جوامع مختلف و نیز در مقاطع تاریخی مختلف می‌توانند متفاوت باشند. برای مثال، براساس ادبیات جهانی، دو واژه **Township** و **Neighborhood** را می‌توان به منزله مفهوم محله ترجمه کرد در حالی که جمعیت آنها به ترتیب برای ۲۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰ نفر و ۱۵۰۰۰ تا ۴۰۰۰۰ نفر را در برمی‌گیرد. واژه اول، محله مسکونی است که دارای هویت مشخصی است، اما واژه دوم به محدوده‌ای اطلاق می‌شود که علاوه بر بزرگی در اندازه، دارای فرصت‌های شغلی متنوع است. به عبارتی، فرصت‌های شغلی از جمله مهم‌ترین معیارهای تعریف محله است. این محله دارای تجهیزات لازم از جمله مدرسه، سوپر مارکت و مراکز تفریحی است (بارتون: ۲۰۰۳)^۱ همانطور که گفته شد با توجه به زمان و مکان جغرافیایی، محله دارای تعاریف متفاوتی می‌باشد که دقیقاً از نوع زندگی مردم و روحیات آنها و همین طور وضعیت فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی جامعه نشأت می‌گیرد. در ساده‌ترین تعریف، محله از خانه‌های مجاور هم در یک فضای جغرافیایی خاص تشکیل می‌شود. خانواده‌ها نسبت

¹ Barton

به محله مسکونی همان احساس خانه مسکونی خود را دارند و با ورود به محله خود را در یک محیط آشنا و خودی مثل خانه روبرو می بینند (شکویی، ۱۳۸۳: ۱۵). محله بخشی از شهر است که به طور عمده مسکونی بوده و ساکنین آن با توجه به ارتباط و ساخت تاریخی خود وجه مشترکها و اهداف اجتماعی، قومی، اقتصادی، مذهبی و سیاسی مشخصی را دارا می باشند (پور جعفر و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۸). لنینج محله را در قالب عناصر پنج گانه راه، گره، نشانه، محله و لبه دیده و از محله تعریف مشخصی ارائه می کند. به اعتقاد وی، محله منطقه وسیعی است که به دلیل برخورداری از برخی خصوصیات مشترک و خاص قابل شناسایی است، به گونه ای که فرد به طور ذهنی ورود به آن را حس می کند (چپ من، ۱۳۸۴: ۱۶). پایداری می تواند معانی بسیاری را در برداشته باشد که از یک هدف اکولوژیکی تا اصولی برای فعالیت های مختلف اقتصادی و اجتماعی را شامل می شود. در قالب فرآیند توسعه در دهه های اخیر، حفاظت از منابع طبیعی که در دهه های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ بیشترین توجه را به خود معطوف کرده بود در دهه های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ جای خود را به مقررات اصلاحی و انعطاف پذیر بر پایه کارایی داد. از دهه ۱۹۹۰ به بعد، مفهوم توسعه پایدار و جوامع پایدار جایگاه ویژه ای را به خود اختصاص داده است (دانیل و کرافت: ۱۹۹۹)^۲ تاکنون تعاریف متعددی برای توسعه پایدار ارائه شده اند. برای مثال، بارتون معتقد است که توسعه پایدار تمرکز توسعه بر مردم و برقراری عدالت برای نسل های جاری و آینده است (بارتون: ۲۰۰۳).

رالف تاملیسون محله را این گونه تعریف می نماید: محله از تجمع، پیوستگی کم یا زیاد، معاشرت نزدیک، روابط محکم همسایگی و اتحاد غیر رسمی میان گروهی از مردم به وجود می آید و برای تشکیل یک محله شهری شرایط زیر لازم است:

- دارا بودن یک حوزه جغرافیایی از شهر با وسعت کم یا زیاد
- پیدایش یا تکوین یک اجتماع کوچک گروهی از مردم شهر
- وابستگی اجتماعی میان گروهی از مردم (نعیمی، ۱۳۹۰: ۴)

یکی از مباحث های مطرح در پایداری، توسعه پایدار است که بر اساس تعریف کمیسیون جهانی سازمان ملل توسعه پایدار عبارت است از "توسعه ای که پاسخگوی نیازهای فعلی باشد، بدون آنکه توان نسل های آینده در تامین نیازهای خود را تحت تاثیر قرار دهد". بانک جهانی توسعه پایدار را چنین تعریف می کند "توسعه ای که دوام یابد" (زندیه و پروردی نژاد، ۱۳۸۶: ۱۲). توسعه پایدار بیش از جنبه های کمی بر جنبه های کیفی توسعه اشاره دارد و بیشتر بر کیفیات توسعه متمرکز است و هدف آن ارتقا سطح کیفیت زندگی برای نسل آینده می باشد. با توجه به این امر می توان گفت که توسعه پایدار بر سه بخش زیر تاکید دارد:

- پایداری محیطی: ایجاد کیفیت محیطی برتر، قابلیت کاربرد مجدد، حذف زباله و بازمانده، مصرف مصالح کم دگرگون شونده، بازیافت مصالح، بازیافت آب از فاضلاب، حذف انتشار آلاینده ها.
- پایداری اقتصادی: ایجاد ارزشهای برتر، تقلیل هزینه های جاری، تقلیل مصرف انرژی، ارائه راه حلهای بدون نقص، روشهای آسان تولید، راه حلهای آینده نگر.
- پایداری اجتماعی: امنیت، قابلیت انطباق، به خدمت گرفتن کیفیت، حذف فقر انرژی، ایجاد عایق صوتی، برنامه های منعطف، زندگی توأم با سلامت، مراقبتهای خانگی، آموزش دائمی (بذرافکن و گچ کوب، ۱۳۹۰: ۸).

² Daniel, Kraft

۲-۲ اصول و معیارها پایداری محله

۲-۲-۱ هویت و سرزندگی

وضوح در درک از محله و سهولت در شناخت و برقراری پیوند بین عناصر و اجزاء آن با سایر رویدادها و مکان‌ها را می‌توان در زمره هویت محله دانست. معنی در محله با شکل فضایی و کیفیت آن در ارتباط مستقیم است، درحالی‌که وابستگی شدید به فرهنگ نیز دارد. محله با هویت محله‌ای است که از سایر مکان‌ها و محله‌ها قابل تمایز باشد (لینچ، ۱۳۷۶: ۱۸).

۲-۲-۲ پویایی و سازگاری

همراه با تداوم زندگی انسان‌ها و زنده بودن طبیعت، محله‌های شهری نیز با حالت ارگانیک و پویا سیر تاریخی خود را سپری می‌کنند. محله‌ها مکان تلاقی تعاملات و عوامل اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و زیست‌محیطی هستند. در پاسخگویی به نیازهای جدید که حاصل تغییرات اجتناب‌ناپذیر محله‌های شهری هستند، راهبردها، سیاست‌ها و برنامه‌های مختلفی تجربه می‌شوند. نقاط قوت و ضعف هر یک از چنین برنامه‌هایی می‌تواند میزان کارایی برنامه‌ها را تحت تأثیر قرار دهد؛ اما آنچه که مهم به نظر می‌رسد، پذیرش تغییرات و سازگاری سیاست‌ها و برنامه‌های پاسخگو است. برای مثال، نگهداری و نوسازی بافت‌های محله‌ها، اعم از بناها و فضاهای عمومی، نوسازی و بهسازی بافت‌ها و بناهای فرسوده، گسترش و توسعه کمی ساختمان‌ها (برای مثال افزایش تراکم ساختمانی) برای تأمین نیازهای جدید و تأمین فضاهای جدید سازگار با نیازهای جدید از آن جمله هستند.

۲-۲-۳ تنوع

خصت‌های ساکنین محلات و فعالیت‌های آنها به عنوان دو عامل مهم و تعیین کننده در کیفیت زندگی محسوب می‌شوند. هر دو خصت مذکور به تبع شرایط مختلف اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و زیست‌محیطی در جوامع مختلف، شهرهای مختلف و محله‌های مختلف، از تنوع لازم برخوردار هستند. این در حالی است که شرایط فوق‌الذکر، همچنانکه در اصل پویایی و سازگاری بحث گردید، در مسیر تاریخ تغییر کرده و شرایط جدید جایگزین می‌شوند. اصل تنوع را می‌توان در قالب اصول و معیارهای کارایی، سرزندگی و پایداری محله‌ها در نظر گرفت. با رعایت این اصل، شرایط کالبدی و فضاهای محله به گونه‌ای خواهند بود که قرار گرفتن در راستای نیازهای جدید، از جامعیت برخوردار بوده و نیازهای متنوع را پاسخگو باشد (ولر: ۲۰۰۴)^۳

۲-۲-۴ دسترسی

حرکت در محله می‌تواند در قالب اهداف متنوع خود ابعاد مختلفی را در برگیرد. عمده‌ترین تفاوت حرکت و دسترسی در مقیاس محله در محسوس و مستقیم آن با زندگی و خانوارها است. دسترسی در محله تنها برای رفت و آمد نیست، بلکه می‌توان از آن فضایی برای لذت بردن از فرایند حرکت باشند. برای مثال، میدان تجلی کیفیت شهرنشینی بوده و با شکل، مقیاس و کیفیت محیط‌های پیرامونی خود، دربرگیرنده مفاهیمی از مکان و حس فضا است. نظیر چنین ادراک‌هایی را می‌توان در میدان‌های مختلف در شهرهای مهم جهان دید. از جمله این میدان‌ها می‌توان از میدان سن مارکو در ونیز، دومو در میلان، تایمز در نیویورک، کنکوررد در پاریس، تیان من در پکن، هنزلااس در پراگ و میدان سرخ در مسکو نام برد (چپ من، ۱۳۸۴: ۱۱۲-۱۱۴). در این راستا، مسیرهای پیاده بسیاری در شهرهای جهان نیز عملکردهای مختلف در رابطه با تعاملات اجتماعی، بازار و تفریح را دارند (بارتون: ۲۰۰۳).

³ Wheeler

۵-۲-۲ تراکم و ظرفیت قابل تحمل محله

تراکم مفهومی است که در انواع مفاهیم و واژه‌های مختلف خود (تراکم‌های جمعیتی، ساختمانی، مسکونی، خالص و ناخالص) و در سطوح مختلف کالبدی- فضایی، از موضوعات و شاخص‌های کلیدی و تعیین کننده است. تراکم از یک رابطه علت و معلولی با عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیست‌محیطی و کالبدی برخوردار بوده و پایه مباحث سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و طراحی برنامه‌های توسعه را تشکیل می‌دهد (عزیزی، ۱۳۸۵: ۱۶).

۳- هدف تحقیق

هدف از تحقیق حاضر ارزیابی سطوح پایداری در محله امام زاده عبدالله شهر یاسوج با تاکید بر مؤلفه‌های توسعه پایدار است. همچنین عناصر هویت، سرزندگی، امنیت، خدمات، دسترسی و مشارکت مدنی مردم مورد بررسی قرار گرفته است.

۴- روش تحقیق

روش تحقیق در پژوهش حاضر، تحلیلی توصیفی است. پس از تعیین معیارهای مورد استفاده، تحلیل کمی از طریق امتیاز دهی به پاسخ‌های ساکنان محله صورت می‌گیرد. برای جمع آوری داده‌ها با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته استفاده گردید. این پرسشنامه با استفاده از نظر کارشناسان و اساتید و صاحب نظران طراحی و پس از تأیید روایی و پایایی آن میان نمونه‌ها توزیع گردید. جامعه مورد مطالعه در این تحقیق شامل محله امام زاده عبدالله شهر یاسوج می‌باشد. حجم نمونه در این تحقیق ۲۰۰ نفر از ساکنان محله بود که به صورت تصادفی انتخاب گردیدند. داده‌ها پس از کدگذاری وارد نرم افزار SPSS گردیده و سپس با استفاده از آزمون‌های آماری مورد نیاز تحلیل گردید.

۵- بحث و نتایج**۱-۵ هویت**

نتایج پرسشنامه‌های این بررسی نشان داد که میانگین سنی پاسخگویان ۳۶.۴۸ با انحراف معیار ۱۱.۵۸ بود. کمترین سن پاسخگویان ۱۷ و بالاترین سن ۶۴ سال بوده است. ۶۸ نفر از پاسخگویان سواد زیر دیپلم، ۷۰ نفر دیپلم، ۴۸ نفر فوق لیسانس و ۲۴ نفر سواد کارشناسی ارشد و دکتری داشته‌اند. از نظر شغلی ۲۰ نفر بیکار، ۳۲ نفر خانه دار، ۴۸ نفر کارمند و ۱۰۰ نفر شغل آزاد داشته‌اند. ۶۳ درصد ساکنین بیش از ۱۰ سال در این محله زندگی کرده‌اند. (۳۷ درصد کمتر از ۱۰ سال، ۳۰ درصد ۱۰-۲۰ سال، ۱۳ درصد ۲۰-۳۰ سال و ۲۰ درصد بیش از ۳۰ سال) بر اساس گروه چهارگانه زمان سکونت، بیشترین ساکنین را اهالی با سابقه کمتر از ۱۰ سال تشکیل داده‌اند.

جدول شماره ۱: عوامل هویت در محله امام زاده عبدالله شهر یاسوج از دیدگاه پاسخ دهندگان

فرآوانی	قدیمی بودن محله	فرهنگ اهالی	وجود امامزاده	مساجد محله	بازارچه	سایر	جمع
درصد	۱۹.۵	۱۳.۵	۲۸.۵	۱۲	۲۰	۶.۵	۱۰۰

جدول شماره ۲: عوامل سرزندگی محله امام زاده عبدالله شهر یاسوج از نظر پاسخ دهندگان

فرآوانی	باغات محله	اهالی و همسایگان	مراکز خرید	امامزاده	مساجد	جمع
درصد	۴۲	۱۵	۱۶.۵	۲۵.۵	۱	۱۰۰

جدول شماره ۳: عناصر نشانه ای محله امام زاده عبدالله شهر یاسوج از نظر پاسخ دهندگان

فرآوانی	امامزاده ها	قبرستان قدیمی	بازار سنتی ابشار	مسجد	باغات	جمع
درصد	۳۲	۶	۲۶	۱۵.۵	۲۰.۵	۱۰۰

جدول شماره ۱ نشان دهنده عوامل هویت دهنده به محله امام زاده عبدالله شهر یاسوج از نظر پاسخ دهندگان می باشد. این جدول نشان می دهد که ۲۸.۵ درصد ساکنین وجود امامزاده، ۲۰ درصد بازارچه، ۱۹.۵ درصد قدمت محله، ۱۳.۵ درصد فرهنگ اهالی، ۱۲ درصد مسجد و ۶.۵ درصد موارد دیگری را عوامل هویت محله خود بیان کرده اند. بر این اعتقاد که اصل سرزندگی یکی از موارد اساسی در پایداری محله مسکونی می باشد این سوال برای بررسی نظر ساکنین محله امام زاده عبدالله شهر یاسوج از نظر پاسخ دهندگان مطرح گردید. ۴۲ درصد ساکنین باغات محله، ۲۵.۵ درصد امام زاده، ۱۶.۵ درصد مرکز خرید (بازارچه ابشار)، ۱۵ درصد اهالی و همسایگان و ۱ درصد سایر موارد را نشان سرزندگی محله خود مطرح کرده اند. از نظر عناصر نشانه ای محله امام زاده عبدالله شهر یاسوج ساکنین پاسخ دهنده بیان کرده اند امام زاده عبدالله و شاه فرج الله مهمترین عنصر نشانه ای این محل هست. ۲۶ درصد بازار سنتی، ۲۰.۵ درصد باغات، ۱۵.۵ درصد مسجد و ۶ درصد قبرستان قدیمی را نشانه محله می دانند.

۲-۵ فضاهای و خدمات محله ای

در رابطه با موضوع خدمات و فضاهای خدماتی شامل فضای سبز، فضای آموزشی، فضاهای بهداشتی درمانی، اماکن و فضاهای ورزشی و سایر موضوعات مهم مرتبط، محور اصلی از این بررسی میدانی بر این بود که آیا این فضاها و امکانات موجود در محله توانسته است رضایت ساکنین محله را از نظر کمی و کیفی برآورده نماید یا خیر. سوالات مرتبط با هر کدام از موضوعات در قالب یک جدول ارائه گردیده است. بطور کلی فضاها و خدمات محله ای در این محله رضایت بالایی از نظر ساکنین محله را نشان نداده است. فضای آموزشی با ۹ درصد رضایت، فضاهای ورزشی و بهداشتی درمانی هر کدام با ۵ درصد و فضاهای سبز و تفریحی و رفاهی هر کدام با ۱ درصد رضایت خیلی خوبی داشته اند. در مقیاس خوب فضای آموزشی ۳۰ درصد، تفریحی و رفاهی ۲۲ درصد، فضای سبز ۱۱.۵ درصد و فضاهای بهداشتی و درمانی و ورزشی هر کدام ۱۰.۵ درصد و در مقیاس متوسط بالاترین میزان رضایت مربوط به فضاهای آموزشی با ۳۴.۵ درصد و در مقیاس ضعیف بیشترین نارضایتی مربوط به فضاهای بهداشتی درمانی ۳۸ درصد، فضای سبز ۳۱ درصد، فضای ورزشی ۲۸ درصد، تفریحی و رفاهی ۲۶ درصد و فضای آموزشی ۲۲.۵ درصد قرار دارند؛ اما در مقیاس خیلی ضعیف که به منزله نارضایتی زیاد تلقی می گردد فضای سبز ۳۵.۵ درصد، فضای بهداشتی درمانی و ورزشی هر کدام ۳۵ درصد، تفریحی و رفاهی ۱۲.۵ درصد و فضای آموزشی ۴ درصد را به خود اختصاص یافته اند.

جدول شماره ۴: میزان رضایت از فضاها و خدمات محله ای در محله امام زاده عبدالله شهر یاسوج (درصد)

عنوان	خیلی خوب	خوب	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف
فضای سبز	۱	۱۱.۵	۲۱	۳۱	۳۵.۵
فضای آموزشی	۹	۳۰	۳۴.۵	۲۲.۵	۴
فضای بهداشتی و درمانی	۵	۱۰.۵	۱۶.۵	۳۸	۳۵
فضای ورزشی	۵	۱۰.۵	۱۱.۵	۲۸	۳۵
تفریحی و رفاهی	۱	۲۲	۲۳.۵	۲۶	۱۲.۵

۳-۵ امنیت در محله

عناصری که می توان آنها را در قالب یک گروه مرتبط با امنیت محله مطرح کرد در جدول شماره ۵ ارائه شده است. رضایتمندی کلی از امنیت در محله نشان می دهد که ۳۹.۵ درصد ساکنین امنیت محله را خیلی ضعیف و ۳۹.۵ درصد هم در مقیاس ضعیف ابراز داشته اند. وجود مرکز خرید در دسترس آسان در محله ۳۸.۵ درصد رضایت ضعیف و ۱ درصد خیلی خوب بیان شده است؛ اما وجود امکانات زیربنایی مانند آسفالت، روشنایی محله و... ۴۲.۵ درصد رضایتمندی خوب و ۶ درصد خیلی ضعیف بیان گردیده است.

جدول شماره ۵: رضایتمندی ساکنین محله امام زاده عبدالله شهر یاسوج از عناصر مربوط با امنیت

عنوان	خیلی خوب	خوب	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف
امنیت محله	۱.۵	۷	۱۲.۵	۳۹.۵	۳۹.۵
دسترسی آسان مرکز خرید	۱	۱۲.۵	۲۶.۵	۳۸.۵	۲۱.۵
وجود امکانات زیربنایی	۱۶.۵	۴۲.۵	۲۲.۵	۱۲.۵	۶

۴-۵ مشارکت مدنی

در این حوزه سه عنصر مشارکت مدنی مردم محله، میزان ارتباط مردم محله با هم، زیبایی و نظافت محله بررسی شده است تا میزان رضایت مردم محله در این حوزه مشخص گردد. ۳۸.۵ درصد ساکنین رضایت خیلی خوب، ۳۶ درصد خوب، ۲۴ درصد متوسط، ۶ درصد ضعیف و ۵.۵ درصد در سطح خیلی ضعیف اعلام نموده اند. ۴۶.۵ درصد اهالی ارتباط مردم محله با هم را خیلی خوب، ۲۲.۵ درصد خوب، ۲۳ درصد متوسط، ۶ درصد ضعیف و ۲ درصد خیلی ضعیف برآورد کرده اند. در این دو حوزه که مردم مسئولیت بیشتری دارند میزان رضایتمندی بالاتر است. در خصوص عنصر زیبایی و نظافت محله ۲۸.۵ درصد رضایتمندی متوسط، ۲۶ درصد ضعیف، ۲۲ درصد خوب، ۱۲.۵ درصد خیلی ضعیف و ۱۱ درصد خیلی خوب رضایت ساکنین محله امام زاده عبدالله بیان شده است.

جدول شماره ۶: رضایتمندی از عناصر مشارکت مدنی مردم در محله امام زاده عبدالله شهر یاسوج

عنوان	خیلی خوب	خوب	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف
مشارکت مدنی مردم	۳۸.۵	۳۶	۲۴	۶	۵.۵
میزان ارتباط مردم با هم	۴۶.۵	۲۲.۵	۲۳	۶	۲
زیبایی و نظافت محله	۱۱	۲۲	۲۸.۵	۲۶	۱۲.۵

۶- نتیجه گیری

تحولات سریع توسعه ای همه جانبه در محیطهای شهری امری اجتناب ناپذیر و پذیرفته شده است. عوامل متعددی از جمله عوامل اقتصادی، اجتماعی، جمعیتی، فناوری، فرهنگی و زیست محیطی در روند شدت و ضعف این تغییرات توسعه ای شهری اثرگذار می باشند. در بعد تغییرات جمعیتی موضوعات مهاجرت و ورود و خروج جمعیت منجر به تغییرات متنوعی بر وضعیت سکونت جمعیتها و شکل گیری و تولد و نابودی بافته و پیکره های شهرنشینی می شود. این تنوع و شتاب در توسعه مناطق شهری به تحول و دگرگونی عمیق در مسائل اقتصادی مانند قیمت املاک و زمین و نوسان در ساخت و سازها شده که همگی بر ظرفیت و تحمل محلات مسکونی اثر گذار می باشند. در روند توسعه محلات شهری و تغییرات بافت و کالبد شهری بر شبکه

اجتماعی ساکنین این محلات به خصوص در حوزه فرهنگ و امنیت و رفاه عمومی و سلامت جسمی و روانی ساکنین اثرگذاری قابل توجهی برجا می‌گذارد.

در مطالعه حاضر ابعاد هویت، سرزندگی، امنیت، خدمات و دسترسی و مشارکت مدنی مردم در محله امام زاده عبدالله شهر یاسوج مورد بررسی قرار گرفتند. فرضیه تحقیق بر این بود که این محله را می‌توان یک محله با هویت، سرزنده، پویا و پایدار تلقی نمود. نتایج مطالعه میدانی نشان داد که این فرض را نمی‌توان کاملاً پذیرفت. از جمله این تضاد در فرض را می‌توان به شرح زیر بیان کرد. تنها ۲۰ درصد از ساکنین محله امام زاده عبدالله بیش از ۳۰ سال در این محله ساکن بوده‌اند. هرچند که محله از محلات قدیمی محسوب می‌گردد ولی حضور ۳۷ درصد از اهالی که کمتر از ۱۰ سال در این محله ساکن هستند نشان می‌دهد که از حالت پایداری خارج شده و با پذیرش جمعیت در حال تغییرات بافتی پرشتابی می‌باشد. براساس طرح شهرسازی کنونی این محله پایداری اجتماعی محله در حال تغییر است اما روابط اجتماعی مردم باهم وضعیت خوبی دارد. محله هنوز یک محله سرزنده است و مردم نسبت به سرنوشت محله خود تعهد بالایی دارند. در رابطه با نیازهای محله به فضاهای آموزشی، بهداشتی و درمانی، ورزشی ساکنین در داخل محله نتایج نشان می‌دهد که فضاهای آموزشی بیش از سایر فضاها مورد رضایت مردم است اما در سایر فضاها وضعیت از رضایتمندی کمی برخوردار است. از مباحث مهم این مطالعه عدم رضایت از امنیت است که علیرغم قدیمی بودن محله به دلیل شتاب تغییرات بافت جمعیتی برنامه دقیقی برای تامین امنیت محله در دست نیست یا اینکه بهتر بگوییم بر روی کاغذ و تدوین شده وجود ندارد.

منابع

۱. امانپور، سعید، هادی علیزاده و حسن قراری (۱۳۹۲)، تحلیلی بر مکانیابی جهات بهینه توسعه فیزیکی شهر اردبیل با استفاده از مدل AHP، برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال ۳، شماره ۳، صص: ۹۶-۸۳
۲. بذرافکن، کاوه، گچ کوب، مریم (۱۳۹۰)، کنکاشی پیرامون ابعاد اجتماعی پایداری و رابطه آن با معماری، دومین همایش ملی معماری پایدار، ۷ اسفند ۱۳۹۰. همدان، مرکز آموزشی و فرهنگی سما.
۳. پورجعفر، محمد رضا، تقوایی، اکبر، کشتکار قلاتی، احمد رضا (۱۳۹۰) عوامل موثر در برنامه ریزی محله‌ها و محیط‌های مسکونی متناسب با رشد و توسعه شهر نشینی در کشور های جهان سوم، ماهنامه بین المللی راه و ساختمان، ۷۶، ۷۲-۸۱
۴. چپ من، دیوید (۱۳۸۴)، آفرینش محلات و مکانها در محیط انسان ساخت، ترجمه شهرداد فریادی و منوچهر طبیبیان، انتشارات دانشگاه تهران.
۵. زندیه، مهدی، پروردی نژاد، سمیرا، (۱۳۸۹) توسعه پایدار و مفاهیم آن در معماری مسکونی ایران، فصلنامه مسکن و محیط روستا. ۱۳۰، ۲-۲۱.
۶. شکویی، حسین (۱۳۸۳)، اکولوژی اجتماعی شهرها، جلد ۲، موسسه تحقیقات اجتماعی و علوم انسانی تبریز.
۷. غفاری، غلامرضا (۱۳۸۴)، باز تولید سرمایه اجتماعی در سطح محله؛ دانشگاه تهران.
۸. عزیزی، محمد مهدی (۱۳۸۵)، محله مسکونی پایدار؛ نمونه موردی نارمک، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۷.
۹. لینچ، کوین (۱۳۷۶)، تئوری شکل خوب شهر، ترجمه سید حسین بحرینی، انتشارات دانشگاه تهران.
۱۰. نعیمی، فرشته (۱۳۹۰)، محله پایدار با رویکرد ارتقا تعاملات اجتماعی، دومین همایش ملی معماری پایدار، ۷ اسفند ۱۳۹۰. همدان، مرکز آموزشی و فرهنگی سما.

- 11- Barton. Hugh. Et al (2003), Shaping Neighbourhoods: A guide for health, sustainability and vitality, Spon Press, London and New York.
- 12- Daniel A. and Kraft, Michael E (eds)(1999). Toward Sustainable Communities, the MIT Press, Cambridge.
- 13- Wheeler, Stephen M. (2004), Planning for Sustainability, Routledge, London and New York.

Assessment and evaluation of the sustainability of urban neighborhoods Case study: Imamzadeh Abdollah Yasouj City neighborhood

Taghvaaei, Masod. Tazesh, Yousef. Amir Bastaminia

Professor of Geography and Urban Planning, University of Esfahan, Iran

PhD student in Geography and Urban Planning, Islamic Azad University of Yasouj, Iran

PhD in Geography and Urban Planning, University of Yazd, Iran

Abstract

Today, neighborhood development is one of the main goals of planning sustainable urban development and is considered as key to sustainable development. The study of the localities and their developmental bottlenecks in terms of sustainability and sustainable development in the cities is one of the issues that has recently been raised in the urban planning culture, but its position in the country has not yet been well-designed. Therefore, in this article, which was done on 200 citizens of Imamzadeh neighborhood of Abdollah Shahr Yasouj, emphasizing on components of sustainable development, the assessment of the levels of stability in this neighborhood have been addressed and the dimensions of identity, vitality, security, service, access and Civil participation of the people has been investigated. The research method is analytical-descriptive in this research. The results of the research show that according to the current planning of this neighborhood, social stability of the neighborhood is changing, the social relations of people are in good condition. The neighborhood is lively and people have a high commitment to the fate of their neighborhood. According to the needs of the neighborhood to the educational, health, and therapeutic and sports spaces of residents within the neighborhood, the results show that educational spaces are more satisfactory than other spaces, but in other areas, the situation is slightly satisfying. According to the needs of the neighborhood to the educational, health, and therapeutic and sports spaces of residents within the neighborhood, the results show that educational spaces are more satisfactory than other spaces, but in other areas, the situation is slightly satisfying.

Keywords: Sustainable Development, Neighborhood, Coherence, Imamzadeh Abdullah.
